

Соціальна робота

УДК 364.08

Вертипорох Світлана Петрівна

студентка

*Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

Вертипорох Светлана Петровна

студентка

*Винницкого государственного педагогического
университета имени Михаила Коцюбинского*

Vertyporokh Svitlana

Student of the

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Науковий керівник:

Візнюк Іннеса Миколаївна

доцент кафедри психології та соціальної роботи

*Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНО

ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ

ПРОФЕССИОНАЛЬНО ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ СОЦИАЛЬНОГО

РАБОТНИКА

A MODERN APPROACH TO ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF

PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF A SOCIAL

WORKER

Анотація. У статті здійснено аналіз сучасного підходу до оцінки ефективності професійно важливих якостей соціального працівника. Визначено особисті якості соціального працівника, соціальні функції в роботі з молоддю. Окреслено доцільність формування високого рівня готовності майбутнього соціального працівника до професійної діяльності в контексті професійної підготовки.

На думку автора, соціальна робота як професія вимагає ґрунтовної підготовки та постійного вдосконалення фахівців у цій галузі.

Ключові слова: соціальна робота, соціальний працівник, ефективність, робота з молоддю.

Аннотация. В статье осуществлен анализ современного подхода к оценке эффективности профессионально важных качеств социального работника. Определены личные качества социального работника, социальные функции в работе с молодежью. Обозначена целесообразность формирования высокого уровня готовности будущего социального работника к профессиональной деятельности в контексте профессиональной подготовки.

По мнению автора, социальная работа как профессия требует основательной подготовки и постоянного совершенствования специалистов в этой области.

Ключевые слова: социальная работа, социальный работник, эффективность, работа с молодежью.

Summary. The article analyzes the modern approach to assessing the effectiveness of professionally important qualities of a social worker. Personal qualities of the social worker, social functions in work with youth are defined. The expediency of forming a high level of readiness of the future social worker for professional activity in the context of professional training is indicated.

According to the author, social work as a profession requires thorough training and continuous improvement of specialists in this field.

Key words: *social work, social worker, efficiency, work with youth.*

Постановка проблеми. Як свідчить світовий досвід, у багатьох країнах без урахування діяльності соціальних працівників не обходяться ні програми соціального розвитку, ні соціальна політика держави. Фахівці в цій галузі широко використовуються в якості експертів при підготовці законодавчих актів, прийнятті рішень місцевими органами влади та громадськими організаціями.

Тим більш актуальним стає питання про ефективність і результативність фахівців соціальної роботи.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз сучасного підходу до оцінки ефективності професійно важливих якостей соціального працівника.

Виклад основного матеріалу. В повсякденне уживання і науковий слово обіг сьогодні входить такий термін, як результативність, ефективність, якість, критерії, показники, результати, оцінка та ін.

Ефективність соціальної роботи як науки може бути виражена на рівні знань, ступеня набутих умінь, створенні нових технологій, оволодінні інноваційними підходами, в ступені засвоєння досягнень вітчизняної та зарубіжної науки, в освоєнні закономірностей, принципів і методів [3, с. 73].

Ефективність соціальної роботи як практичної діяльності відображає ступінь вивченості і задоволеності соціальних потреб різних категорій людей, які потребують допомоги, соціальної підтримки, ступінь їх соціальної захищеності.

Статус соціального працівника є відображенням того положення, яке він займає в суспільстві. Репутація соціального працівника складається в

процесі взаємодії його з навколишнім середовищем. Все більше молодих людей спілкується з ним і переконується в його глибоких знаннях, високій компетентності, багатому життєвому досвіді, в його доброзичливості, уважності до молоді, в його чесності та відкритості, обов'язки [5, с. 43].

Деякі соціальні працівники бувають привабливими для оточуючих завдяки наявності у них чарівності і навіть харизматичних особливостей.

Соціальний працівник повинен:

- мати добру професійну підготовку, знання в різних галузях психології, педагогіки, економіки та організації виробництва;
- володіти досить високою загальною культурою, бути високоерудованою людиною;
- передбачати наслідки своїх дій, твердо проводити в життя свою позицію;
- володіти певною соціальною пристосованістю. Йому необхідно вміло контактувати і розташовувати до себе «важких» підлітків, сиріт;
- вміти приймати рішення в несподіваних ситуаціях, чітко формулювати свої думки, грамотно і дохідливо їх викладати [6, с. 29].

Особисті якості соціального працівника можна розділити на три групи:

- 1) психологічні характеристики, що є складовою частиною здатності до даного виду діяльності;
- 2) психолого-педагогічні якості, орієнтовані на вдосконалення соціального працівника як особистості;
- 3) психолого-педагогічні якості спрямовані на створення ефекту «особистої чарівності» [6, с. 30].

Соціальна робота належить до числа гуманних професій.

Гуманність являє собою таку моральну якість, яка характеризує ставлення соціальних працівників до їх клієнтів, в тому числі молоді. Фахівець з соціальної роботи, перш ніж вирішувати різні соціальні

проблеми, повинен знати причини виникнення проблеми, яким шляхом допомогти, яким чином попередити виникнення.

На ці питання дає відповіді методика. Методика являє собою сукупність методів, форм і засобів соціальної роботи. За допомогою методів фахівець з соціальної роботи може працювати з молоддю або опосередковано через сім'ю, друзів, колектив, впливаючи на молодого чоловіка. Залежно від ситуації може працювати короткочасно, вирішуючи приватні завдання, а може працювати з молоддю протягом тривалого часу. Багато методів, що використовуються в соціальній роботі з молоддю, є міждисциплінарними.

Соціально-психологічні методи – соціометрія, групова дискусія, включене спостереження, психодіагностика на повагу до особистості молодих людей, пронизані гуманністю, зацікавленістю у долі молодої людини, вони повинні висуватися з урахуванням зовнішніх обставин, що викликали ті чи інші вчинки молодої людини. У формуванні моральних умінь і звичок головну роль відіграє метод, як вправа. Вправи необхідні для того, щоб в кінцевому підсумку сформувати у молоді моральну поведінку. Під моральним вправами розуміється багаторазове повторення дій і вчинків з метою закріплення, необхідних в житті навичок і звичок. Також соціальний працівник використовує такі методи, як переконання, попередження, заміна інтересів [2, с. 44].

Переконання – перебудова свідомості, помилкових уявлень, невірних життєвих планів.

Попередження – поширений прийом, який використовують педагог і соціальний працівник у своїй практичній діяльності. Попередження пов'язане з прогнозуванням вчинків молодих людей і запобігання таких, які мають негативний характер.

Усі розглянуті методи соціально – педагогічної діяльності застосовуються в роботі з молоддю не ізольовано і не відокремлено один

від одного, від друзів, а в тісному взаємозв'язку між собою. Застосування того чи іншого методу залежить від конкретної ситуації, мотивів поведінки молодшої людини, вміння орієнтуватися в ситуації, що склалася, наскільки добре володіє фахівець тим чи іншим методом. Важливо мати великий арсенал засобів і добре володіти ними в залежності від характеру ситуації та особливості об'єкта соціальної роботи.

Засоби - це сукупність матеріальних, емоційних, інтелектуальних та інших умов, які використовуються фахівцем з соціальної роботи для досягнення поставленої мети. Таким чином, соціальна робота з молоддю повинна будуватися на комплексному використанні всіх груп методів соціальної роботи. Методи соціальної роботи неможливо розглядати у відриві від цілей, завдань соціальної роботи. Якщо мета визначає способи її досягнення, то принципи соціальної роботи дозволяють вибрати методи соціальної роботи [1, с. 45].

Працюючи з молоддю, соціальний працівник повинен враховувати, те, що молода людина є учасником декількох систем - сім'я, коло друзів, шкільний або трудовий колектив. Ще виділяються соціальні функції в роботі з молоддю: інформаційна, діагностична, прогностична, психолого-педагогічна та ін., які включають наступну роботу:

- 1) Збір відомостей про об'єкт.
- 2) На основі зібраних відомостей постановка «соціального діагнозу» і вибудовування своєї діяльності.
- 3) Надання допомоги молодій людині, що потрапила у важку життєву ситуацію, пошук шляхів виходу з кризи.
- 4) Напрямок діяльності молодшої людини на самовиховання, самонавчання і вміння самостійно організовувати своє життя і вчинки.
- 5) Організація досліджень різних проблем, аналіз роботи фахівців, різних установ, центрів.

Конкретизація діяльності фахівця з соціальної роботи впливає з його основних функцій:

- діагностична – соціальний працівник вивчає особливості сім'ї, групи людей, особистості, ступінь і спрямованість впливу на них мікросередовища і ставить «соціальний діагноз»;
- прогностична – прогнозує розвиток подій, процеси, що відбуваються в сім'ї, групі людей, суспільстві і виробляє певні моделі соціальної поведінки;
- правозахисна - використовує закони та правові акти, спрямовані на надання допомоги та підтримки молодій людині, її захист;
- організаційна – сприяє організації соціальних служб на підприємствах і за місцем проживання, залучає до їх роботи громадськість, спрямовує їхню діяльність до надання різних видів допомоги і соціальних послуг молоді;
- попереджувально – профілактична приводить в дію різні механізми попередження і подолання негативних явищ, організує надання допомоги нужденним;
- соціально-медична організовує роботу з профілактики здоров'я, сприяє оволодінню основами надання першої медичної допомоги, сприяє підготовці молоді до сімейного життя, розвиває працетерапію;
- соціально-педагогічна виявляє інтереси і потреби молоді у різних видах діяльності: культурно-дозвілєвої, спортивно-оздоровчої, художньої творчості і залучає до роботи з ними різні установи, товариства;
- психологічна - надає різні види консультування та корекції міжособистісних відносин, сприяє соціальній адаптації особистості, надає допомогу в соціальній реабілітації всім нужденним;
- соціально-побутова сприяє в наданні необхідної допомоги і підтримки молодим сім'ям в поліпшенні їх побуту, житлових умов;

- комунікативна встановлює контакт з нужденними, організовує обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії сприймання і розуміння іншої людини [5, с. 67].

Таким чином, функції соціальної роботи з молоддю можна об'єднати в три групи:

- виховна, яка передбачає включення молодої людини в навколишнє середовище, її адаптацію в процесі навчання і виховання.
- соціально-правова означає турботу держави про молодь, їх правовий захист.
- соціально-реабілітаційна – це виховна та освітня робота з дітьми-інвалідами, фізично і психічно неповноцінними, де основні функції виконує педагог.

Необхідно зупинитися на завданнях соціальної роботи з молоддю:

1) Поставити перед ними мету самостійно вийти з кризи, намітити шляхи виходу, навчитися спілкуванню з оточуючими людьми, визначити мету і сенс життя.

2) розвивати прагнення пізнавати навколишній світ, людини, фізичні і духовні особливості, права і обов'язки в суспільстві.

3) Розвивати почуття власної гідності, самостійності, впевненості в собі [1, с. 59].

У роботі соціального працівника з молоддю можна коротко сформулювати завдання, які входять в його роботу:

- виховати, робити добро;
- навчити організовувати своє життя;
- розвивати пізнавальні інтереси;
- допомогти організувати свою індивідуальність, свої здібності [2, с. 64].

У формуванні професійних планів важливе місце належить здібностям. Вони мають індивідуальну міру вираженості, що виявляється в успішності і якісній своєрідності виконання діяльності. При

самовизначенні особи до вибору професії одне з основних завдань – виявлення загальних здібностей і прогнозування їх розвитку, визначення сукупного впливу інтересів і здібностей на процес формування професійних планів.

Таким чином, соціальна робота як професія вимагає ґрунтовної підготовки та постійного вдосконалення фахівців у цій галузі.

Висновки. Соціальний працівник повинен розуміти, усвідомлювати свою місію, своє місце в професії, в суспільстві, в світі. В даний час, незважаючи на те, що соціальна робота ще така молода в нашій країні і далеко не повністю розкрила свій гуманістичний потенціал, серед соціальних працівників стало рости розчарування соціальним статусом працівників соціального захисту і роллю їх діяльності в суспільстві. Багато, присвячуючи себе цій благородній діяльності, шукали в служінні їй можливість поліпшення умов життєдіяльності своїх співгромадян, але при цьому виявлялися часто безсилими допомогти. Причинами такого безсилля головним чином слід вважати недосконалість законодавчої бази, недостатність фінансування системи соціального захисту і нерозуміння з боку окремих представників владних структур об'єктивного соціального статусу і значимості соціальної роботи, а також все зростаюча з об'єктивних причин кількість клієнтів соціальних служб.

Якості особистості соціального працівника багато в чому визначають успішність його взаємодії з клієнтом і є необхідною умовою його професійної придатності. Формування моральних якостей відбувається шляхом засвоєння духовних цінностей суспільства і професії, перетворення їх в процесі діяльності в переконання і потреби. Ці якості особистості соціального працівника, проявлені ним по відношенню до клієнта, його оточення і всьому суспільству, сприяють підвищенню рівня суспільної моральності і тим самим — вирішенню низки соціальних проблем.

Література

1. Елисеева Л. Я. Формирование профессионально важных качеств социального педагога в учебно-воспитательном процессе колледж : дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Любовь Яковлевна Елисеева. М., 2005. 259 с.
2. Карпенко О. Г. Професійне становлення соціального працівника: [навчально-методичний посібник] / О. Г. Карпенко // Держ. центр соц. служб для молоді, Міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді, Державний центр соціальних служб для молоді, Ін-т соц. роботи та управління НПУ ім. М. П. Драгоманова. К., 2004. 164 с.
3. Кочетов Г. М. Механизмы процесса профессионализации / Г. М. Кочетов. Томск, 1975. С. 73–77.
4. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения [Текст] / Е. А. Климов. М. : Академия, 2004. 304 с
5. Максимова Е. Ю. Формирование профессионально значимых качеств у будущих социальных педагогов: дисс. канд. пед. наук : 13.00.01 / Елена Юрьевна Максимова. Казань, 1999. 210 с.
6. Шишковец Т. А. Справочник социального педагога / Т. А. Шишковец. М. : ВАКО, 2005. 208 с.